

Erdészet, agrárium, természetvédelem és az agrártámogatási rendszer

Az erdészeti ágazat nemzetgazdasági hovatartozása időről időre változik, és soha nem ellentmondásmentes. Kis ágazat lévén, nyilvánvalóan nem lehet egy lapon említeni például az iparral, a mezőgazdasággal vagy a kereskedelemmel, ezért óhatatlanul mindig egy nagyobb ágazatcsoportba kerül besorolásra. Hagyományosan ez az agrárium, ahová egyébként a nagyobb ágazatoknak számító mezőgazdaság és állattenyésztés mellett az erdészetén kívül még több kisebb ágazat is tartozik (pl. kerészet, halászat, vadászat).

Ágazatok ilyen módon történő összevonása elsősorban a kisebbek szempontjából hátrányos is lehet, mert bár a felmerülő feladatok és problémák a kis ágazatok esetében is sokrétű, az összevonásból fakadóan azonban nyilvánvalóan kisebb figyelem, kapacitás és pénz jut azok megoldására.

Az erdészet tehát a tágan értelmezett agrárium része. Már amikor ez minden említett résztvevőnek jó. A „mindig szűkös” agrárbüdzsé felosztása során például időnként bizony felmerülnek szűkebb értelmezések is.

A fent vázolt hazai helyzet egyébként nem rendhagyó, hiszen hasonló frusztrációkat az Európai Unió szintjén is tapasztalhatunk. Az Uniónak például van közös agrárpolitikája, a kezdetektől viszonylag bőséges büdzsével, de a közös erdészeti politika még csak most bimbózik, és önálló uniós költségvetési sor várhatóan soha nem fog hozzá tartozni. Azaz az erdészet számára meghatározott közérdekű feladatok forrása tartósan is az agrárbüdzsé marad.

A közös agrárpolitika római szerződésig visszanyúló gyökerei ugyanakkor meglehetősen erősek, és az akkor kiharcolt vívmányokhoz – például az agrárróló enyhítését célzó, jelentős tételt kitevő, egyszerűen igénybe vehető közvetlen területalapú támogatások – az agrárium meghatározó szereplői, ahogy tudnak, ma is ragaszkodnak.

Ebben a tekintetben például az erdészet biztosan nem része az agráriumnak, mert szóba sem került, hogy ez a támogatás az ugyancsak alacsony jövedelmezőségű erdőgazdálkodás résztvevőit is megsegíthetné.

A közös agrárpolitika másik pillére a vidékfejlesztési intézkedések, illetve a vidékfejlesztési agrárbüdzsé. Sokáig ez is csak a szűken értelmezett agráriumnak biztosított forrásokat. Azután ciklusról ciklusra hangsúlyosabbá váltak a környezet- és természetvédelmi célkitűzések a közös agrárpolitikában is, aminek következtében már nehezen lehet-

tett volna indokolni az erdészeti ágazat kihagyását az elosztásból, hiszen egy sor környezet- és természetvédelmi elvárást jószerével csak az erdők, és az erdőgazdálkodás tudnak teljesíteni.

Az viszont még a legújabb szabályozási javaslatokból is világosan kiolvasható, hogy az erdészet ebben a tekintetben is csak apró lépésekben férhet hozzá a számára kiosztott feladatok forrásaihoz. Azokért két fronton – uniós és hazai fronton – is időszakra időszakra meg kell küzdenie. Mint a mesében a rókának a sajrtért, ami a holló csőrében van. Az eddig leírtakból az utolsó mondatokat ajánlott az erdészeti ágazatnak a soron következő időszak uniós agrártámogatási rendszerének megtervezése során különösen szem előtt tartani, ha helyzetbe akarja hozni magát.

No és itt jön a képbe az erdészet és a természetvédelem ugyancsak sajátos hazai kapcsolatrendszere. A két feladatkört sokáig szinte magától értetődő módon az erdészet látta el, mígnem a múlt század nyolcvanas–kilencvenes éveiben a természetvédelem – immár a környezetvédelem részeként – önálló szakterületté nőtte ki magát. Az erdők tekintetében ezzel az a sajátos helyzet állt elő, hogy a természetvédelmi feladatokat a két szakterület vállt vállt vetve közösen – vagy inkább jelentős átfedésekkel –, és időnként vélt vagy valós érdekellentétek mellett látja el.

Visszatérve az agrártámogatásokhoz, azt leszögezhetjük, hogy az erdők ökológiai szolgáltatásainak fenntartása és fejlesztése az erdészet és a természetvédelem közös érdeke. Jelentős közérdekű elvárásokat pedig az európai értékrend szerint – ahogy az a mezőgazdálkodók esetében már gyakorlat – az erdőgazdálkodókkal szemben is elsősorban támogatási eszközökkel lehet, illetve illik támasztani, amelyek forrásául elsősorban tehát az agrárbüdzsé áll rendelkezésre.

A hazai erdőtörvény 2017. évi módosítása során egy sor gazdálkodói kötelezettség enyhítésre került. Annak érdekében, hogy nagyobb teret kapjon az ösztönzés. Fontos azonban szem előtt tartani, hogy ebben a tekintetben a törvénymódosítás érdemben a soron következő uniós támogatási rendszer megtervezésével ér véget. Feltéve, hogy az erdő- és természetvédelmi jó gyakorlatok ösztönzését szolgáló támogatások széles körben beépülnek a támogatási gyakorlatba. Két forgatókönyv lehetséges. Vagy összejár a két szakterület, és az előbbi logika mentén megkezdődhet a jövő közös épít-

tése, vagy nem, és akkor tovább folytatódik az iszapbirkózás a jogalkotás porondján.

A 2021–2027 közötti időszak uniós agrártámogatási rendszerének 2019. december eleje óta folyó hazai tervezésének eddigi felvetései alapján az erdészeti ágazat az uniós célkitűzésekkel összhangban az alábbi támogatásokra számít, illetve remélhetőleg számíthat.

1. Erdősítés, fásítás jellegű beruházási támogatások

- erdő és fás szárú ültetvény telepítése;
- agrárerdészeti fásítás telepítése;
- esetleg szabad rendelkezésű erdő telepítése;
- az erdő faállományának erdősítési tevékenységgel járó átalakítása
 - o az erdőpotenciál jobb hasznosítása,
 - o az erdő természetességi állapotának javítása, és/vagy
 - o az erdőknek a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaira való felkészítése érdekében; valamint
- erdősítési tevékenységgel járó erdőkár-helyreállítás.

2. Kompenzációs támogatások

- Natura 2000 erdőben, esetleg más közérdekű korlátozással érintett erdőben (pl. természetvédelem, árvízvédelem) a kötelező jogszabályi előírásokra tekintettel fizetett támogatás.

3. Önkéntes erdőgazdálkodói vállalások támogatása

(megfelelő, a folytonosság biztosítása érdekében akár hétéves vagy annál hosszabb programidőszakra tett vállalások AKG, illetve EKV kifizetés jellegű támogatása), például az alábbi esetekben

- örök- vagy átmeneti üzemmódú erdőgazdálkodás (állami erdő esetében a kötelező kvótát meghaladóan);
- kedvezőtlen természeti adottságú, a gazdálkodás szempontjából küszöb alatti erdő tartós fenntartása (felnyíló erdő, talajvédelmi rendeltetésű erdőben a fatermesztési tevékenység helyett fenntartó jellegű erdőgazdálkodás vállalása);
- vágásos üzemmódú erdőben a kötelező elvárásokat meghaladó vágásterület-korlátozás, illetve fokozatos felújítási időszak vállalása;
- vágásos üzemmódú erdő véghasználatának halasztása a kötelező elvárásokhoz képest;
- hagyásfa, hagyásfacsoport, holtfa kötelező előírást meghaladó mértékű visszahagyása;
- az erdőgazdálkodási tevékenységek kötelező előírást meghaladó időbeli, illetve térbeli korlátozásának vállalása;
- az erdő faállományának kedvező átalakulását eredményező erdőnevelési tevékenységek;
- szaporítóanyag-termelő erdők fenntartása;
- tájképi és biológiai változatosságot biztosító tisztás, cserjés, ligetes szerkezetű erdőfolt (felnyitott erdő), nyiladék kialakítása, fenntartása;
- jogszabályi előírásokhoz képest gyorsabb ütemű erdőfelújítás vállalása; valamint
- közjóléti és erdőpedagógiai többlétszolgáltatások biztosítása.

4. Az erdőgazdálkodás általános feltételeinek javítását szolgáló beruházások támogatása

- erdőfeltárás támogatása;
- erdészeti gép beszerzésének támogatása;
- esetleg vadkárelhárítási célú beruházások támogatása;

- erdészeti genetikai erőforrások megőrzését és fejlesztését, illetve az erdészeti szaporítóanyag termelést szolgáló beruházások támogatása; valamint
- klímapolitikai célokat és a faanyag helyi hasznosítását együttesen szolgáló erdőgazdálkodói beruházások támogatása
 - o a faanyagra mint megújuló energiaforrásra alapozó helyi energetikai beruházások,
 - o a faanyagra mint hosszú távú szénmegkötést eredményező és nagy energiaigényű építőipari alapanyagok, elsődleges faipari helyi beruházások.

5. A magán-erdő-gazdálkodás fejlesztését szolgáló támogatások

- erdészeti szaktanácsadási tevékenység támogatása;
- erdőgazdálkodók és szakirányítók rendszeres képzésének, tájékoztatásának támogatása;
- új erdőgazdálkodó vagy erdészeti szakirányító szakmai vállalkozások indításának és bővítésének támogatása; valamint
- erdőgazdálkodói termelési és értékesítési együttműködések (termelői csoportok, termelői szervezetek) támogatása.

Jól látható, hogy az első három pontban említett intézkedések egyértelműen az uniós környezetpolitikai célokat szolgálnák, az utóbbi kettő pedig közvetlenül az ágazat versenyképességének növelését, és a vidékfejlesztést.

Az utóbbiak közvetlenül azonban a környezetpolitikai célok teljesüléséhez is hozzájárulhatnak, hiszen az talán mindenki számára nyilvánvaló, hogy jelentős elvárásokat eredményesen csak jó kondícióban lévő gazdálkodókkal szemben, illetve a gazdálkodási feltételek megfelelő biztosítása mellett lehet támasztani.

Az új támogatási ciklus karmesteri pálcája az Agrárminisztérium, illetve az erdészeti ágazatvezetés kezében van. Ma már a legtöbb agrár szakterület próbaterméből kihallatszódik valamilyen muzsikaszó, szinte egyedül az erdészek csendesek.

Bízunk azonban abban, hogy a próbák itt is zajlanak, csak levették a hangerőt.

Szerző: **Szalai Károly**
erdészeti vezető szakértő,
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara